

Terugblik symposium kenniscentrum Technologie

'Samen sterk: innovatieve clusters in de regio Zwolle'

- Terugblik presentatie dr. Marijn Molema, lectoraat Area Development, Windesheim: 'Clusterpolitiek in de regio Zwolle'
- Terugblik presentatie drs. Joris Kok, KplusV: 'Kansrijk investeren in regionale clusters'
- Terugblik Deelsessie Health-cluster: 'Het Health-cluster regio Zwolle, met Zorg op Afstand aan de slag!'
- Terugblik Deelsessie Kunststoffen-cluster: 'Clustervorming in Kunststoffen, en de kunst van het verbinden en delen'
- Terugblik Slotdiscussie

Terugblik presentatie Dr. Marijn Molema, lectoraat Area Development, Windesheim: 'Clusterpolitiek in de regio Zwolle'

Marijn Molema opent de dag door te stellen dat dit symposium begint en eindigt met 'ruimte'. Het onderwerp van het symposium is *economische clusters* en in deze clusters is ruimte een cruciaal begrip. Tijdens dit symposium nodigt Marijn Molema de deelnemers uit om na te denken over de ruimte en ontwikkeling van economische clusters.

Na de Tweede Wereldoorlog kende Nederland een uniforme industriële ontwikkeling, waarbij iedere regio op dezelfde wijze economisch ontwikkeld werd. Met industrie en infrastructuur voerde de overheid een 'one-size-fits-all'beleid. De crisis in de jaren '70 en '80 bracht het inzicht dat een dergelijke manier van denken niet werkte. Daarom werden er nieuwe economische theorieën ontwikkeld om economische ontwikkeling te genereren. In deze tijd ontstond het denken in economische clusters. Dit denken gaat er vanuit dat verschillende gebieden verschillende economische krachten hebben en dat hier op moet worden ingespeeld. De economische krachten in een regio moeten worden herkend, erkend en worden uitgebouwd, om verdere vernieuwing en innovatie in de economie te stimuleren.

Marijn Molema noemt vervolgens vier belangrijke kenmerken van clusters:

- geografische nabijheid
- sociale netwerken
- culturele aspecten
- opbouw van kennis en vaardigheden

Na deze algemene inleiding richt Marijn Molema zijn aandacht op de Regio Zwolle. De Regio Zwolle bestaat uit 16 gemeenten en heeft 6 clusters aangewezen, waaronder kunststoffen en health. Marijn Molema sluit zijn openingswoord door de deelnemers een vraag mee te geven tijdens deze middag, namelijk: hoe moet de Regio Zwolle verder met de ontwikkeling van economische clusters?

Terugblik presentatie Drs. Joris Kok, KplusV: 'Kansrijk investeren in regionale clusters'

Joris Kok, mededirecteur van organisatieadviesbureau KplusV, geeft een presentatie over economische innovatienetwerken. Deze netwerken waren volgens Kok aanvankelijk alleen gericht op technische innovatie. De laatste jaren komen daar steeds meer sociale en lokaal gerichte innovatienetwerken bij. Er zijn twee soorten motieven om lid te worden van een netwerk. De 'old motives' zijn gebaseerd op de wens van bedrijven om winst te maken, ze zijn moneydriven. De 'new motives' zijn motieven met een meer sociaal karakter. Bedrijven maken steeds vaker de keuze om tot een innovatienetwerk toe te treden aan de hand van deze new motives. Bedrijven die alleen vanwege de old motives in een netwerk stappen halen niet alles eruit wat erin zit.

Een probleem is wel dat de technische en sociale netwerken elkaar niet goed weten te vinden. Hierdoor worden kansrijke innovaties soms niet vermarkt, of worden marktsignalen onvoldoende opgenomen in het technische ontwikkelproces. Om een maximaal effect te hebben moeten technische en sociale netwerken met elkaar verbonden worden.

Volgens Joris Kok zijn beste innovatienetwerken publiek privaat van aard. Bij deze netwerken zijn alle belangrijke partners betrokken. Dat betekent overigens niet dat netwerken op subsidies moeten teren. Een andere factor van succes is namelijk dat de leden betalende eigenaren van het netwerk zijn. Voor het opzetten van een succesvol netwerk is het van belang dat dit bottom-up gebeurt. In zijn eigen werkwijze praat Kok eerst met ondernemers, om pas daarna doelen en focus te bepalen. Tenslotte is het van belang om een guardian angel te hebben, iemand die de verbindende schakel is en zorgt voor goede begeleiding binnen een netwerk.

Joris Kok sluit zijn presentatie af met een aantal voorbeelden van innovatienetwerken waarin zijn organisatieadviesbureau een rol heeft gespeeld. Een daarvan is een innovatienetwerk voor de zorg, waaraan naast zorgbedrijven en -instellingen ook lectoren van de Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN) deelnemen.

Terugblik Deelsessie Health-cluster: 'Het Health-cluster regio Zwolle, met Zorg op Afstand aan de slag!'

Verkenning van de mogelijkheden van regionale samenwerking in het Health-cluster aan de hand van Zorgcentrale Skillslab, een initiatief van het lectoraat ICT-innovaties in de Zorg.

Een inventarisatie door voorzitter Lisette van Gemert-Pijnen (eHealth Research Center, Universiteit Twente) aan het begin van de bijeenkomst liet zien dat met name vertegenwoordigers van kennisinstellingen en bedrijven op deze deelsessie waren afgekomen.

Zij luisterden eerst naar Edwin Netjes (Kennispoort regio Zwolle) die uiteenzette hoe het Health-cluster in de regio Zwolle vorm had gekregen. Een veertigtal organisaties werd bij de ontwikkeling betrokken. Het cluster wil zich richten op versterking van de individuele patiënt / cliënt. Netjes onderkende de uitdaging om de samenwerking tussen alle partijen goed te organiseren.

Marike Hettinga (lector ICT-innovaties in de Zorg) presenteerde het Zorg op Afstand Skillslab Zwolle als een casestudie van clustervorming. Het idee voor dit Skillslab is op Windesheim ontstaan. Maar voor de bloei van deze 'proeftuin' is een cluster van organisaties nodig. Hettinga liet zien hoe het lectoraat zich bezig houdt met het betrekken van zowel zorgorganisaties, als eHealth mkb'ers en andere relevante partijen. Ze sloot af met een oproep aan de aanwezigen om zich te melden als ze willen samenwerken in dit initiatief.

Wilma Koch tenslotte, die als kwartiermaker vanaf september 2012 is gestart om het Health-cluster in de Regio Zwolle verder uit te bouwen, vormde de verbindende schakel tussen de twee voorgaande presentaties. Zij liet zien hoe de eerder genomen initiatieven nu concreet vorm krijgen. Een 'kopgroep' trekt het nu Health-cluster en partijen die zijn geïnteresseerd in samenwerking kunnen zich aansluiten. In de discussie, die volgde op de presentaties, concludeerden de aanwezigen dat het cluster een vliegwiel kan zijn voor Zorg op Afstand.

Terugblik Deelsessie Kunststoffen-cluster: 'Clustervorming in Kunststoffen, en de kunst van het verbinden en delen'

Het Polymer Science Park is een belangrijk wapenfeit van de clusterpolitiek in de regio Zwolle, deze broedplaats van regionale innovatie wordt aan de hand van voorbeelden nader onderzocht.

In de deelsessie Kunststoffen stond de volgende vraag centraal: welke succesfactoren zijn van belang die van belang voor de regio Zwolle?

Bij de deelsessie kunststoffen waren drie sprekers uitgenodigd: John Blankendaal (Brainport industries), Ron Nuwenhof (Oost NV) en Harold Gankema (Lectoraat Kunststoftechnologie, Windesheim). Alle drie spraken ze over het cluster wat ze (mede) opgericht hebben. Alle drie de clusters zijn verschillend. Hierdoor kunnen ze samen een sterk innovatief collectief vormen om de wereldwijde concurrentie het hoofd te bieden. John Blankendaal zette uiteen hoe innovatie nagestreefd wordt in het complex van bedrijven in en rond Eindhoven. Ron Nuwenhof sprak over het ontstaan van het Polymer Science Park. Hij richt zich op het opzetten van kennis- en innovatieclusters. In deze clusters werken bedrijven en kennisinstututen samen aan innovatie en vermarkting van nieuwe producten. De kunststofkipper (composieten laadbak: stiller, lichter, zuiniger) is daar een voorbeeld van. Deze productinnovatie is ontstaan door het combineren van bestaande technieken. Lector Harold Gankema sprak over het lectoraat Kunststoftechnologie en over het allereerste begin van het Polymer Science Park. Na elke spreker werd er gediscussieerd over waarom elk van de clusters nu juist zo succesvol zijn en waar de anderen nog van elkaar konden leren.

Terugblik Slotdiscussie

Aan de slotdiscussie namen Marijn Molema (Windesheim), Joris Kok (KplusV), Alfred Peterson (Provincie Overijssel), Ed Kooijman (Polymer Science Park) en Paul Bijleveld (Saxion) deel. De discussie werd geleid door Ineke van der Wal. Zij opende de discussie.

Als eerste werd Paul Bijleveld gevraagd waarom de regio Twente zich niet langer op vijf economische clusters richt, maar slechts op één. De reden voor de focus op één cluster is dat beschikbare middelen geconcentreerd kunnen worden en er op die wijze meer bereikt kan worden. Ook kan er met deze focus een beter onderscheid tussen technologie en toepassing worden gemaakt.

Alfred Peterson werd gevraagd hoe de economische clusters in Zwolle ontwikkeld moeten worden. De provincie voorziet in deze ontwikkeling met name een organisatorische en ondersteunende rol. Vanuit die rol kan de provincie voorkomen dat vernieuwingen stagneren door impasses of gebrek aan geld. Het coördineren van innovatiebeleid ligt namelijk niet op het niveau van de gemeenten, maar op een hoger niveau.

Onderzoeker Marijn Molema heeft zich verdiept in regionale clustervorming. De vraag aan hem is hoe dit onderzoek zich verder gaat ontwikkelen. In de komende jaren moeten bestaande netwerken zich verder ontwikkelen. Het lectoraat volgt deze ontwikkelingen en zal onderzoeken welke achterliggende waarden en argumenten ten grondslag liggen aan economische strategieën gericht op clusters. Daarnaast wil het lectoraat vergelijken met omliggende regio's.

Een van de deelnemers uit de zaal stelt dat er een verschil is tussen ondernemers en bestuurders van grote ondernemingen. Die laatste is makkelijk om mee te krijgen in een netwerk, ondernemers zelf zijn moeilijker mee te krijgen in tijd van drukte. Vanuit de zaal klinkt nog een waarschuwendende boodschap. Om bedrijven te kunnen binden moet er namelijk een gezamenlijke uitdaging bestaan. Daar kan de schoen nog wel eens wringen. De deelnemers aan de ronde tafeldiscussie zijn het hier niet geheel mee eens. Kooijman noemt het Polymer Science Park in Zwolle, waar bedrijven gebruik kunnen maken van voorzieningen om te innoveren. Peterson beschrijft dat een bijeenkomst als deze twee of drie jaar geleden geen deelnemers zou trekken. De geest is wellicht nog niet helemaal uit de fles, maar al wel in beeld.

John Blankendaal geeft nog wat adviserende woorden voor innovatienetwerken, namelijk dat het een kwestie is van samen lachen en samen huilen. Bedrijven winnen door de samenwerking ruim samen, of ze verliezen samen als het faalt. Maar er moet wel hooi in de ruif zijn, dat wil zeggen: er moet een kans liggen zodat je samen meer risico kan nemen dan dat je alleen kan.